

האשמות רוסיה – העמדת הדברים על דיוקם

המתקפה של רוסיה על אוקראינה גרמה לבידודה הבינלאומי של רוסיה, כולל השעיית כל שיתוף פעולה מעשי עמה על ידי נאט"ו.

כדי להסיט את תשומת הלב מפעילויותיה הציגה רוסיה שורה של האשמות נגד נאט"ו, המבוססות על הצגה מעוותת של העובדות ועל התעלמות מהמאמץ המתמשך שמסקיעה נאט"ו כדי לבנות שותפות עם רוסיה.

רוסיה ניהלה גם מתקפות חסרות בסיס על הלגיטימיות של השלטונות האוקראינים והשתמשה בכוח כדי להשתלט על חלק משטחי אוקראינה.

מסמך זה מעמיד את הדברים על דיוקם.

יחסי נאט"ו-רוסיה

רוסיה טוענת שבמשך שנים ניסתה נאט"ו לדחוק את רוסיה לשולי הזירה הבינלאומית.

מאז שנות ה-90 המוקדמות פעלה הברית בעקביות לצורך בניית יחסי שיתוף פעולה עם רוסיה בתחומים בעלי עניין משותף וחתרה לשותפות אסטרטגית.

עוד לפני נפילת ברית המועצות וברית ורשה הושיטה נאט"ו יד לדו-שיח במקום עימות, כפי שהובהר בוועידת לונדון של נאט"ו מיולי 1990 (ראה את נוסח הצהרת הסיום [כאן](#)). בשנים שלאחר מכן קידמה הברית דו-שיח ושיתוף פעולה על ידי הקמת שני פורומים חדשים, 'השותפות למען השלום' (PFP) ו'מועצת השותפות האירו-אטלנטית' (EAPC), הפתוחות לכל מדינות אירופה, כולל לרוסיה (מסמכי ההקמה של PFP [כאן](#) ו-[כאן](#)).

כדי לציין את תפקידה הייחודי של רוסיה בביטחון האירו-אטלנטי חתמו נאט"ו ורוסיה ב-1997 על חוק היסוד ליחסים הדדיים, לשיתוף פעולה ולביטחון, שייסד את 'המועצה המתמדת המשותפת של נאט"ו ורוסיה'. ב-2002 הן שידרגו את מערכת היחסים הזאת כשיצרו את 'מועצת נאט"ו-רוסיה' (NRC) (את חוק היסוד ניתן לקרוא [כאן](#), 'הצהרת רומא' שייסדה את ה-NRC נמצאת [כאן](#)).

מאז הקמת ה-NRC פעלו נאט"ו ורוסיה במשותף בסוגיות הנעות ממלחמה בסמים ומלחמה בטרור עד הצלת צוללות ותכניות טיפול באירועי חירום אזרחיים. לאף שותף אחר לא הוצעו יחסים ברמה כזאת.

נאט"ו לא רק שלא דחקה את רוסיה לשוליים, אלא התייחסה אליה כאל שותפה מועדפת.

המשך קיום נאט"ו והרחבתה

הרשויות ברוסיה טוענות שנאט"ו הייתה אמורה להתפרק לאחר המלחמה הקרה ושהצטרפות מדינות ממרכז וממזרח אירופה לברית מערערת את ביטחון רוסיה.

נאט"ו לא התפרקה לאחר המלחמה הקרה משום שהמדינות החברות בה רצו לשמור על החיבור שהבטיח ביטחון ויציבות באזור הטרנס-אטלנטי, כפי שמבהירה הצהרת לונדון: "עלינו להמשיך לפעול יחד, להאריך את תקופת השלום הארוכה ממנה אנו נהנים בארבעת העשורים האחרונים". תוך שמירה על הערכים שהנחו אותה מאז ומתמיד, נאט"ו הפכה ליותר מברית צבאית רבת עוצמה: היא הפכה לפורום מדיני לדו-שיח ולשיתוף פעולה.

מדיניות הדלת הפתוחה של נאט"ו הייתה ותישאר תמיד מבוססת על הבחירה החופשית של מדינות אירופה הדמוקרטיות. כשאוקראינה החליטה לאמץ 'מדיניות אי-הזדהות גושית', נאט"ו כיבדה לחלוטין את בחירתה. טענתה ארוכת השנים של רוסיה שנאט"ו ניסתה לכפות על אוקראינה להצטרף לשורותיה הייתה ועודנה כוזבת.

נאט"ו מילאה את תנאי סעיף 10 של האמנה הצפון אטלנטית (בקישור כאן) בו כתוב כי בעלות הברית "רשאיות, בהסכמה פה אחד, להזמין כל מדינה אירופית אחרת, המסוגלת לקדם את עקרונות אמנה זו ולתרום לביטחון האזור הצפון אטלנטי, להצטרף לאמנה זו".

בשישה מקרים בין השנים 1952 ו-2009 בחרו מדינות אירופיות להגיש מועמדות לחברות במסגרת הליך דמוקרטי וכבוד לשלטון החוק. בעלות ברית נאט"ו הסכימו פה אחד לקבל אותן.

הרחבת נאט"ו והאיחוד האירופי סייעה לאומות מרכז ומזרח אירופה להתמודד עם רפורמות סבוכות, שהיו נחוצות כתנאי מוקדם להצטרפותן. כך יכלו אזרחיהן ליהנות מיתרונות הבחירה הדמוקרטית, שלטון החוק והצמיחה הכלכלית המשמעותית. המאמצים הללו קירבו את אירופה למצב שבו היא שלמה, חופשית ושלווה יותר מבכל תקופה אחרת בהיסטוריה.

גם רוסיה תמכה בחזון זה בחוק היסוד. היא התחייבה "ליצור באירופה מרחב משותף של ביטחון ויציבות, ללא קווי הפרדה או תחומי השפעה" וכן "לכבד את הריבונות, העצמאות והשלמות הטריטוריאלית של כל המדינות ואת זכותן הטבעית לבחור באמצעים להבטחת ביטחונן".

בניגוד להתחייבויות אלו, נראה כי רוסיה זוממת כיום ליצור מחדש תחום השפעה על ידי השתלטות על חלק מאוקראינה, אחזקת כוחות גדולים בגבולה ודרישה, כפי שהצהיר לאחרונה שר החוץ של רוסיה, סרגיי לברוב, ש"אוקראינה לא תוכל להשתייך לאף גוש".

טענות רוסיה שנאט"ו הבטיחה לא להתרחב

גורמים רשמיים ברוסיה טוענים שבכירים אמריקניים וגרמניים הבטיחו ב-1990 שנאט"ו לא תתרחב לתוך מזרח ומרכז אירופה, לא תבנה תשתית צבאית בקרבת גבולות רוסיה ולא תציב כוחות צבא באופן קבוע שם.

שום התחייבות כזאת לא ניתנה ולא הוצגה שום ראיה התומכת בטענות רוסיה. אם הייתה ניתנת הבטחה כזאת על ידי נאט"ו כארגון, היא הייתה צריכה להינתן כהחלטה כתובה ורשמית שהתקבלה על ידי כל חברות נאט"ו. יתרה מכך, העלאת האפשרות של ההרחבה של נאט"ו באה שנים לאחר איחוד גרמניה. הסוגיה הזו לא הייתה עדיין על סדר היום בזמן בו, לפי טענות רוסיה, הבטחות אלו ניתנו.

ההאשמות לגבי התחייבות נאט"ו שלא לבנות תשתיות בקרבת רוסיה לא מדויקות באותה המידה. בחוק היסוד שלה שבה נאט"ו והצהירה כי "בסביבה הביטחונית הנוכחית ובטווח הנראה לעין, הברית תקיים הגנה קולקטיבית ומשימות אחרות על ידי הבטחת יכולת פעולה בין זרועות בעת הצורך, שילוב כוחות ואפשרות שימוש בכוחות עתודה במקום הצבת קבע של כוחות קרביים רבי היקף. בהתאם, יהיה עליה להישען על תשתיות הולמות להיקף המשימות המוזכרות לעיל. בהקשר זה, תגבור כוחות יכול להתבצע בעת הצורך, במקרה של התגוננות מפני איום בתוקפנות ובמשימות שמירה על השלום, בהתאם למגילת האו"ם ולעקרונות הארגון לביטחון ולשיתוף פעולה באירופה [OSCE], וכן לצורך אימונים צבאיים העולים בקנה אחד עם אמנת ה-CFE לגבי פריסת כוחות מזוינים באירופה, עם הוראות מסמך וינה מ-1994 ועם הצעדים ואמצעי השקיפות עליהם הוסכם במשותף".

אכן, נאט"ו תמכה בשדרוג התשתיות הצבאיות, כמו בסיסי חיל אוויר, במדינות שהצטרפו אל הברית, בהתאם לצורכי התגבור והאימונים. אולם הכוחות הלוחמים היחידים המוצבים דרך קבע בשטח החברות החדשות הם כוחות הצבא של אותה מדינה.

אפילו לפני משבר אוקראינה, הסימן היחיד הנראה לעין במצב שגרה לכוחות הברית בשטחן של החברות החדשות היה מטוסי אט"ו שפעלו במדינות הבלטיות במשימות שיטור אווירי. אין לתאר אמצעי הגנה מינימליים אלו ככוח צבאי לוחם משמעותי לפי הגדרות חוק היסוד.

מאז המשבר נקטה נאט"ו צעדים להעלאת הכוננות ולחיזוק ההגנה של חברותינו ממזרח אירופה. גם צעד זה עולה לחלוטין בקנה אחד עם חוק היסוד והוא תוצאה ישירה של הפעולות הצבאיות מפירות היציבות של רוסיה.

ולבסוף, חוק היסוד גם מציין ש"רוסיה תפגין ריסון תואם בפריסת כוחות קונבנציונאליים באירופה". תוקפנותה של רוסיה כלפי אוקראינה מהווה הפרה בוטה של התחייבות זו, כמו גם השעייתה החד-צדדית של מילוי סעיפי אמנת ה-CFE.

טענות רוסיה שנאט"ו התעלמה מחששותיה בנושא הגנה נגד טילים

נאט"ו לא התעלמה מחששותיה של רוסיה. נהפוך הוא, נאט"ו שאפה בעקביות לשתף פעולה עם רוסיה בנושא הגנה נגד טילים. בפסגת ליסבון 2010 ראשי המדינות החברות בנאט"ו "מחליטים לפתח יכולת הגנה נגד טילים כדי להגן על כל האוכלוסיות, השטחים והכוחות של חברות נאט"ו האירופיות ומזמינים את רוסיה לשתף פעולה עמנו" (ראה קישור להצהרה כאן).

הצהרה זו חזרה על עצמה בפסגת שיקגו במאי 2012 (ראה קישור כאן), בה הדגישו המנהיגים שנאט"ו "עודנה מחויבת לשיתוף פעולה בתחום ההגנה נגד טילים, ברוח של אמון הדדי והדדיות", והצהירו בפירוש שההגנה נגד טילים של נאט"ו "לא תפגע ביכולות ההרתעה האסטרטגית של רוסיה". כמו-כן הציעה נאט"ו משטר שקיפות הכולל הקמת מרכזים משותפים לנאט"ו ולרוסיה שיפעלו בתחום ההגנה נגד טילים. רוסיה דחתה הצעות אלו.

הצהרות אלה בפסגה אינן רק הבטחות מדיניות: הן מגדירות את מדיניות נאט"ו. במקום לדון עם נאט"ו על שיתוף פעולה, רוסיה הציגה טיעונים שאינם מתחשבים בחוקי הפיזיקה ולא במדיניותה המוצהרת של נאט"ו. מומחי צבא רוסים עצמאיים הבהירו שתכנית ההגנה נגד טילים של נאט"ו לא יכולה להוות איום על רוסיה או להפחית את יעילות כוחות ההרתעה האסטרטגית שלה. הממשל הרוסי השתמש בנושא ההגנה נגד טילים כאמתלה להאשמות במקום כהזדמנות לשותפות.

ביקורתה של רוסיה לגבי לגיטימיות הפעולות הצבאיות של נאט"ו - לוב

בניסיון להגן על פעולותיה הבלתי חוקיות בחצי האי קרים, תקפה רוסיה את הלגיטימיות של מספר פעולות של נאט"ו.

אחת מהפעולות שהותקפו היא המבצע שהובילה נאט"ו ב-2011 שנועד להגן על אזרחים בלוב. מבצע זה יצא לדרך בכפוף להוראת שתי החלטות של מועצת הביטחון של האו"ם (UNSCR), החלטות 1970 ו-1973, שציטטו את פרק 7 במגילת האו"ם ולא עוררו את התנגדותה של רוסיה. הנשיא פוטין האשים לאחרונה את נאט"ו בהפרת החלטות על ידי ההפצצה על לוב. האשמה זו לחלוטין לא מדויקת.

החלטה 1973 של מועצת הביטחון של האו"ם אישרה לנאט"ו "לנקוט בכל האמצעים הנדרשים" על מנת "להגן על אזרחים ועל האזורים המאוכלסים באזרחים הנמצאים תחת איום במתקפה", וזה מה שנאט"ו עשתה, בתמיכה מדינית וצבאית של מדינות האזור ושל חברות הליגה הערבית.

לאחר הסכסוך, נאט"ו שיתפה פעולה עם ועדת החקירה הבינלאומית של האו"ם לנושא לוב שלא מצאה כי התרחשה הפרה של החלטה 1973 או של החוק הבינלאומי, ותחת זאת הגיעה למסקנה על פיה "נאט"ו ניהלה מערכה מדויקת להפליא והפגינה נחישות במטרה להימנע מנפגעים אזרחיים".

ביקורתה של רוסיה לגבי לגיטימיות הפעולות הצבאיות של נאט"ו - קוסובו

מבצע נאט"ו הקשור לקוסובו יצא לדרך לאחר יותר משנה של מאמצים אינטנסיביים של האו"ם ושל קבוצת הקשר לנושא הבלקן [The Contact Group], בה חברה רוסיה, להביא לפיתרון בדרכי שלום. מועצת הביטחון של האו"ם הוקיעה במספר מקרים את הטיהור האתני בקוסובו ואת המספר העולה בתלילות של פליטים שגורשו מבתיהם כאיום על השלום והביטחון הבינלאומיים. הכוחות המבצעיים של ברית נאט"ו הופעלו על אף שלא ניתן אישור מועצת הביטחון, על מנת למנוע את הפרות זכויות האדם והרג האזרחים המתמשכים בהיקף רחב.

לאחר המערכה האווירית, פעולת ההמשך שהובילה נאט"ו הייתה הקמת "כוח קוסובו" [KFOR], שכלל במקור את רוסיה ופעל בכפוף למנדט מהאו"ם (החלטה 1244 של מועצת הביטחון). במטרה ליצור סביבה בטוחה ומוגנת לקוסובו. פעולה זו הובילה לכעשר שנים של דיפלומטיה תחת פיקוח האו"ם, כדי למצוא פתרון מדיני וליישב את המעמד הסופי של קוסובו, כפי שנקבע בהחלטה 1244 של מועצת הביטחון.

המבצע בקוסובו נוהל בעקבות דיון מקיף שבו השתתפה הקהילה הבינלאומית בנושא משבר ארוך שנים. בחצי האי קרים, ללא ראיה למשבר וללא ניסיון לשאת ולתת על פיתרון מכל צורה שהיא, רוסיה התעלמה מהקהילה הבינלאומית בכללותה, כולל האו"ם, ופשוט כבשה חלק משטח מדינה אחרת.

טענות רוסיה ששלטונות אוקראינה אינם לגיטימיים

הנשיא והממשלה הנוכחיים של אוקראינה אושרו ברוב מוחץ בפרלמנט האוקראיני (371 קולות מתוך 417 רשומים) ב-27 בפברואר 2014, כולל חברי מפלגת האזורים.

פרלמנט זה נבחר ב-28 באוקטובר 2012. משרד החוץ הרוסי הצהיר אז שהבחירות התנהלו "בדרכי שלום, ללא חריגות, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים" ושהן "אישרו את מחויבותה של אוקראינה לדמוקרטיה ולשלטון החוק". ניתן לקרוא את ההצהרה ברוסית בקישור [כאן](#).

קשה לכנות את הפרלמנט, שרוסיה כינתה אז לגיטימי, בלתי לגיטימי כעת.

טענות רוסיה ש"משאל העם" בחצי האי קרים היה חוקי

בכירים רוסים טוענים ש"משאל העם" שהתקיים בחצי האי קרים ב-16 במרץ היה חוקי.

משאל העם לא היה חוקי לפי החוקה האוקראינית (ניתן לקרוא בקישור [כאן](#) באוקראינית, בקישור [כאן](#) ברוסית ובקישור [כאן](#) באנגלית) הקובעת כי סוגיות "של שינוי שטחה של אוקראינה ניתן ליישב אך ורק במשאל-עם כל-אוקראיני". חצי האי קרים, כחלק מאוקראינה, הינו בעל מעמד של רפובליקה אוטונומית, אולם כל סוגיה הקשורה לסמכויות רפובליקה זו צריכה להיות מיושבת על ידי הפרלמנט האוקראיני (סעיף 134), וחוקתה צריכה לקבל אישור של אותו פרלמנט (סעיף 135).

בנוסף, "משאל העם" אורגן תוך שבועות על ידי ההנהגה-בעיני-עצמה של חצי האי קרים שמונתה על ידי אנשי צבא רוסים חמושים אחרי שהשתלטו על מבני הממשל.

טענות רוסיה שסיפוח חצי האי קרים מוצדק לפי חוות דעת בית הדין הבינלאומי לצדק בנושא עצמאות קוסובו

מנהיגי רוסיה טוענים שהתקדים ל"הכרזת העצמאות של חצי האי קרים" הוא חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק בנושא עצמאות קוסובו (ראה קישור [כאן](#)).

אולם בית הדין ציין בבירור שחוות דעתו לא מהווה תקדים. בית הדין אמר שהתקבלה אצלו שאלה "צרה וממוקדת" בנושא עצמאות קוסובו, שלא מכסה את ההשלכות החוקיות הרחבות יותר של החלטה זו.

בית המשפט הדגיש את הנסיבות בהן טענות לעצמאות תהיינה בלתי חוקית. בכלל זה, אם "הן קשורות לשימוש בלתי חוקי בכוח". דוגמה ל"שימוש בלתי חוקי בכוח" היא פלישה וכיבוש על ידי מדינה שכנה – בדיוק מה שעשתה רוסיה.

יתרה מכך, התהליך שהוביל להכרזת העצמאות של קוסובו נמשך שנים וכלל תהליך מקיף בהובלת האו"ם. טענות רוסיה מתעלמות מכל העובדות הללו.

המחלקה לדיפלומטיה ציבורית (PDD) – יחידת העיתונות והתקשורת

טלפון: +32(0)2 707 1010/1002

דוא"ל: moc@hq.nato.int

#NATO